

Sygn. akt II Ca 774/13

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny - Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Iwona Tchórzewska (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Anna Ścioch-Kozak

Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski

Protokolant: protokolant sądowy Katarzyna Szumiło

po rozpoznaniu w dniu 4 grudnia 2013 roku w Lublinie

na rozprawie

sprawy ze skargi pozwanego K. G. o wznowienie postępowania

w sprawie II C 944/11 Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie

z powództwa R. Z.

przeciwko K. G.

o zapłatę

na skutek apelacji K. G.

od wyroku Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie

z dnia 9 kwietnia 2013 roku, sygn. akt II C 820/12

postanawia:

I. sprostować oczywistą niedokładność w zakresie oznaczenia zaskarżonego orzeczenia i miejsce oznaczenia go jako „postanowienie” oznaczyć je jako „wyrok”;

II. uchylić zaskarżony wyrok w całości i odrzucić skargę o wznowienie postępowania oraz nie obciążać pozwanego K. G.

III.

kosztami postępowania poniesionymi przez powódkę R.

Z.;

nie obciążać pozwanego K. G. kosztami postępowania

odwoławczego poniesionymi przez powódkę R. Z..

Sygn. akt II Ca 774/13

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy Lublin - Zachód w Lublinie w dniu 9 kwietnia 2013 roku wydał postanowienie, którym oddalił skargę pozwanego K. G. o wznowienie postępowania w sprawie II C 944/11 tego Sądu z powództwa R. Z. przeciwko K. G. o zapłatę oraz zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy wskazał, że w skardze wniesionej w dniu 17 kwietnia 2012 roku skarżący K. G. wnosił o wznowienie postępowania w sprawie II C 944/11, zmianę wydanego w tej sprawie wyroku zaocznego w całości i oddalenie powództwa. W ramach podstawy wznowienia skarżący powołał przepis art. 401 pkt 2 k.p.c. wskazując, że został pozbawiony możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa, gdyż zawiadomienie o rozprawie, odpis pozwu i wyroku zaocznego wysłano na adres wskazany przez powódkę R. Z., ale adres ten nie był nigdy adresem zamieszkania pozwanego, ale adresem, pod którym prowadził działalność gospodarczą do dnia 18 lutego 2011 roku. O tym, że zapadł wyrok zaoczny, pozwany powziął wiedzę na początku lutego 2012 roku, kiedy dowiedział się o wszczęciu przeciwko niemu postępowania egzekucyjnego. Zatem zachował termin do wniesienia skargi.

W odpowiedzi na skargę powódka R. Z. wniosła o odrzucenie skargi i zasądzenie kosztów postępowania. Podniosła, że warunkiem zaistnienia powołanej podstawy wznowienia jest jednoczesne wystąpienie dwóch przesłanek, a mianowicie niemożności działania strony i wykazania, że niemożność ta jest wynikiem naruszenia przepisów prawa przez sąd. Po stronie skarżącego nie została spełniona pierwsza przesłanka. Doręczenie skarżącemu wyroku zaocznego na adres prowadzenia działalności gospodarczej było nieskuteczne, zatem nie zaczął biec termin do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego. Skarżący otrzymał jednak odpis wyroku zaocznego w dniu 23 marca 2012 roku, wobec czego w dniu 30 marca 2012 roku upłynął mu termin do wniesienia sprzeciwu. W tych okolicznościach nie można uznać, że stan niemożności działania skarżącego istniał przez cały czas postępowania, aż do momentu uprawomocnienia się spornego orzeczenia.

Sąd Rejonowy ustalił, że odpis wyroku zaocznego wydanego w sprawie II C 944/11 pozwany K. G. otrzymał w dniu 23 marca 2012 roku, co wynika z adnotacji na piśmie z dnia 16 marca 2012 roku na karcie 35 sprawy.

Sąd Rejonowy zważył, że stosownie do treści art. 344 § 1 k.p.c. przed zmianą dokonaną ustawą z dnia 16 września 2011 roku, pozwany przeciwko któremu zapadł wyrok zaoczny, może złożyć sprzeciw w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku. W odniesieniu do pozwanego K. G. termin ten upłynął więc w dniu 30 marca 2012 roku.

Sąd stwierdził ponadto, że nie pouczenie pozwanego o przysługującym mu środku zaskarżenia nie miało wpływu na rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego, a mogło jedynie stanowić podstawę wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu. Pozwany nie wniósł jednak o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu, natomiast wniósł skargę o wznowienie postępowania.

Sąd podniósł, że w myśl art. 401 pkt 2 k.p.c. nie można żądać wznowienia postępowania, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała. W ocenie Sądu taka właśnie sytuacja faktyczna i procesowa miała miejsce w postępowaniu, którego dotyczy skarga o wznowienie. Niemożność działania po stronie pozwanego w sprawie II C 944/11 ustała z chwilą doręczenia mu odpisu wyroku zaocznego, tj. z dniem 23 marca 2012 roku. Od tej daty zaczął biec termin do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego, mimo braku pouczenia pozwanego o tym środku zaskarżenia i terminie do jego wniesienia. Pozwany nie wniósł sprzeciwu, wobec czego wyrok zaoczny uprawomocnił się w dniu 30 marca 2012 roku.

Pozwany nie wniósł także wniosku o przywrócenie mu terminu do wniesienia sprzeciwu od tego wyroku, ale posłużył się nadzwyczajnym środkiem służącym do wzruszania prawomocnych orzeczeń sądowych, tj. wniósł skargę o wznowienie postępowania z powołaniem się na podstawę wznowienia z powodu nieważności. Skarżący nie może jednak skutecznie powołać się na nieważność postępowania w sprawie II C 944/11, skoro niemożność działania ustała przed uprawomocnieniem się wyroku z dnia 29 września 2011 roku.

Sąd wskazał, że konsekwencją powyższego było oddalenie skargi o wznowienie postępowania oraz uwzględnienie na podstawie art. 98 k.p.c. wniosku powódki R. Z. o zasądzenie kosztów procesu.

Skarżący K. G. zaskarżył powyższe orzeczenie Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie w całości, wnosząc środek zaskarżenia nazwany zażaleniem.

Skarżący zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie:

1. art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 406 oraz art. 412 § 1 i § 2 k.p.c. poprzez merytoryczne rozpoznanie skargi (jej oddalenie) za pomocą błędnej formy orzeczenia - postanowienia, zamiast wyroku;

2. art. 401 pkt 2 k.p.c. poprzez błędne uznanie, że nie zaszła przesłanka wznowienia postępowania w postaci nieważności, co nastąpiło na skutek:

a) pominięcia przez Sąd tego, że:

-powódka w złej wierze wskazała w pozwie adres, który nigdy nie był adresem zamieszkania pozwanego;

-Sąd doręczył odpis pozwu i wezwanie na rozprawę na ten adres;

-Sąd, rozpoznając sprawę pod nieobecność pozwanego, nie przesłuchał chociażby informacyjnie powódki mimo uzasadnionych wątpliwości co do przytoczonych okoliczności faktycznych (w pozwie niezwykle lakonicznie wskazano jedynie sam fakt zawarcia umowy, nie sprecyzowano nawet jej daty);

-Sąd nie próbował nawet w najmniejszym stopniu (chociażby przez zadanie powódce, obecnej na rozprawie) zweryfikować adresu podanego w pozwie, uzasadnionych wątpliwości (nieobecność pozwanego, fakt awizowania przesyłki);

-Sąd na adres wskazany w pozwie wysłał odpis wyroku zaocznego z pouczeniem, która to przesyłka powróciła jako „nie podjęta w terminie”;

b) błędnego przyjęcia przez Sąd, że niemożność działania pozwanego ustała przed uprawomocnieniem się wyroku, które nastąpić miało 30 marca 2012 roku, w sytuacji, gdy:

-doręczenie pozwanemu wyroku w dniu 23 marca 2012 roku dokonane zostało na wniosek i nie było doręczeniem „z urzędu” (jak w wypadku art. 343 k.p.c.);

-wniosek pozwanego dotyczył także uzasadnienia wyroku;

-zarządzeniem z 23 marca 2012 roku Przewodniczący (rozpoznający uprzednio sprawę) zarządził wydanie odpisu wyroku, ale po pobraniu opłaty kancelaryjnej;

-Przewodniczący zarządził poinformowanie pozwanego o tym, że uzasadnienie wyroku nie było sporządzane;

-wydany pozwanemu odpis wyroku opatrzony był adnotacją sądu o prawomocności wyroku;

-nie doręczono pouczenia, mimo, że we wniosku tym pozwany wskazał swój prawidłowy adres, odmienny od adresu z pozwu (gdzie korespondencja nie była odbierana);

-zarządzenie z 20 października 2011 roku o pozostawieniu do akt ze skutkiem doręczenia przesyłki zawierającej odpis wyroku zaocznego dla pozwanego K. G. zostało uchylone dopiero zarządzeniem z 20 kwietnia 2012 roku;

-zarządzenie z rozprawy 29 września 2011 r. (k. 24) o pozostawieniu zawiadomienia pozwanego ze skutkiem doręczenia nie zostało nigdy uchylone;

-wyżej wymienione zarządzenie nie obejmowało doręczenia odpisu pozwu;

c) pominięcia tego, że postępowanie powinno zostać zniesione w zakresie objętym nieważnością powstałą przez niedoręczenie odpisu pozwu, niedoręczenie zawiadomienia rozprawie, prowadzenie rozprawy pomimo niezawiadomienia pozwanego, niedoręczenia wyroku zaocznego z pouczeniem - zaś nałożenie na pozwanego obowiązku złożenia sprzeciwu od wyroku zaocznego nie uwzględnia faktu, iż pozwany miałby jedynie 7 dni na podniesienie zarzutów przeciwko żądaniu pozwu oraz faktów i dowodów na uzasadnienie (art. 344 § 2 k.p.c.) - w sytuacji, gdy nie znał i nie mógł znać treści pozwu (ponieważ jego odpisu mu nie doręczono);

d) błędnego uznania, iż możliwość złożenia wniosku o przywrócenie terminu wyklucza prawo do złożenia skargi o wznowienie postępowania - w sytuacji, gdy żaden ze znanych pozwanemu przepisów, jak i poglądów doktryny/orzecznictwa o tym nie stanowi, zwłaszcza gdy postępowanie dotknięte było nieważnością od samego początku, tj. począwszy od wadliwego doręczenia odpisu pozwu;

3. 343 k.p.c. poprzez:

a) uznanie, że wyrok zaoczny został pozwanemu skutecznie doręczony 23 marca 2012 r., podczas gdy:

-wydanie odpisu wyroku nastąpiło na wniosek pozwanego;

-wydanie zostało dokonane w sekretariacie wydziału;

-wniosek pozwanego dotyczył także uzasadnienia wyroku;

-zarządzenie Sędziego z 23 marca 2012 roku uzależniało wydanie odpisu od pobrania opłaty kancelaryjnej (pozwany dokonał opłaty);

-zarządzono poinformowanie pozwanego o tym, że uzasadnienie wyroku nie było sporządzane;

-pozwanemu nie doręczono pouczenia o terminie i sposobie zaskarżenia wyroku zaocznego, przewidzianego w art. 343 k.p.c.;

b) uznanie, że pozwany na swój wniosek mógł otworzyć sobie termin do wniesienia sprzeciwu,

c) wyrok - pomimo nadania klauzuli wykonalności oraz egzekucji prowadzonej od grudnia 2012 roku - był nieprawomocny aż do 30 marca 2012 roku;

4. art. 45 ust. 1 oraz art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 6 i 13 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez: pozbawienie pozwanego prawa do sądu, a w niniejszej sprawie;

- pozbawienie prawa do obrony przed szkodą wywołaną wniesieniem pozwu z nieprawdziwymi danymi i prawa do odwołania się od wyroku uzyskanego za pomocą wprowadzenia Sądu w błąd;

- uznanie, że pozwany powinien wnieść sprzeciw w sytuacji, gdy nie doręczono mu odpisu pozwu, nie był zawiadomiony o terminie rozprawy, stąd nie miał (w terminie tygodniowym) możliwości podniesienia, stosownie do art. 344 k.p.c., zarzutów przeciwko żądaniu pozwu oraz faktów i dowodów na ich uzasadnienie - ponieważ nie mógł wiedzieć, na jakiej podstawie wydano wyrok.

Powołując się na powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu Lublin-Zachód do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za II instancję, w tym kosztów z tytułu zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przede wszystkim wskazać należy, że zaskarżone orzeczenie Sądu pierwszej instancji oddalające skargę o wznowienie postępowania jest orzeczeniem co do meritum sprawy, a takie orzeczenie w procesie może być zawarte jedynie w wyroku, na co trafnie zwrócono uwagę w treści środka odwoławczego. Zaskarżone orzeczenie błędnie zostało zatem oznaczone jako postanowienie.

Zarazem należy przyjąć, że z uwagi na merytoryczny charakter zaskarżonego orzeczenia wniesiony przez skarżącego K. G. środek odwoławczy od powyższego orzeczenia stanowi w istocie apelację, a nie zażalenie (por. uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1972 roku, III CZP 27/71, OSNC 1973/1/1).

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy uznał, że wniosek apelacyjny o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania nie zasługuje na uwzględnienie. Natomiast zachodzą podstawy do uchylenia zaskarżonego orzeczenia Sądu Rejonowego i odrzucenia skargi o wznowienie postępowania.

Zgodnie z art. 399 § 1 k.p.c. można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. Stosownie zaś do art. 401 pkt 2 k.p.c. można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności jeżeli skutek naruszenia przepisów prawa strona była pozbawiona możliwości działania; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała lub brak reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe.

W rozpoznawanej sprawie nie budzi wątpliwości i nie jest przedmiotem sporu między stronami, że doręczenie pozwanemu K. G. odpisu pozwu w objętej skargą sprawie II C 944/11 Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie nie nastąpiło na prawidłowy adres, wobec czego nie może być uznane za skuteczne. W tożsamy sposób należy ocenić doręczenie odpisu wyroku zaocznego, przesłanego na błędny adres w dniu 30 września 2011 roku (k. 27 akt sprawy).

W konsekwencji wyrok zaoczny był nieprawomocny, mimo, że postanowieniem z dnia 12 grudnia 2011 roku nadano mu klauzulę wykonalności w całości jako prawomocnemu, a następnie na podstawie powstałego w ten sposób tytułu wykonawczego wszczęta została egzekucja celem wyegzekwowania zasądzonej wyrokiem należności pieniężnej.

Zarazem Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela stanowisko apelującego co do tego, że doręczenie pozwanemu odpisu wyroku zaocznego w dniu 23 marca 2012 roku nie stanowiło doręczenia, o którym mowa w art. 343 k.p.c., zgodnie z którym wyroki zaoczne doręczają się z urzędu obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia. Pozwanego poucza się także o treści art. 344 § 2 zdanie drugie k.p.c.

Przede wszystkim doręczenie to nie zostało dokonane z urzędu, ale na wniosek pozwanego. Ponadto za wydanie odpisu wyroku pobrana została opłata kancelaryjna, a wraz z odpisem wyroku zaocznego nie został doręczony pozwanemu odpis pozwu, co również wskazuje na okoliczność dokonania doręczenia nie w trybie przewidzianym w art. 343 k.p.c. (k. 35 akt II C 944/11). Jednocześnie w związku z wnioskiem pozwanego o doręczenie uzasadnienia wyroku udzielono jedynie informacji, że uzasadnienie nie zostało sporządzane (k. 37-38). Wszystkie powołane okoliczności wskazują, że doręczenie zostało dokonane jak w przypadku wyroku prawomocnego. Dopiero po wniesieniu przez pozwanego skargi o wznowienie postępowania, która została wówczas potraktowana przez Sąd Rejonowy jako sprzeciw od wyroku zaocznego, w dniu 20 kwietnia 2012 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie uchylił postanowienie o nadaniu temu wyrokowi klauzuli wykonalności. Z uzasadnienia wymienionego postanowienia wynika, że Sąd potraktował jako wniesiony w terminie sprzeciw skargę o wznowienie postępowania, która została złożona przez pozwanego w dniu 17 kwietnia 2012 roku. To zaś oznacza, że Sąd nie wywodził wówczas skutków procesowych z doręczenia odpisu wyroku zaocznego w dniu 23 marca 2012 roku, gdyż liczony od tego doręczenia termin do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego, zgodnie z art. 344 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed 3 maja 2012 roku, upłynąłby, zanim traktowana jako sprzeciw skarga została wniesiona.

Trafność zarzutów apelującego o nieskuteczności, z punktu widzenia przepisu art. 343 k.p.c., doręczenia odpisu wyroku w dniu 23 marca 2012 roku, nie prowadzi jednak do wniosków wywiedzionych w treści apelacji w zakresie możliwości rozpoznania skargi o wznowienie postępowania.

Nie można bowiem pominąć, że wysłanie w dniu 30 września 2011 roku odpisu wyroku zaocznego dla pozwanego na błędny adres nie mogło wywołać skutku w postaci uprawomocnienia się wyroku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 1975 roku, IV PR 254/75, LEX nr 7779).

Wobec nieskuteczności doręczenia dokonanego w dniu 23 marca 2012 roku i niedokonania następnie w sprawie doręczenia w stosunku do pozwanego stosownie do art. 343 k.p.c. uznać należy, że wyrok zaoczny z dnia 29 września 2011 roku nie uprawomocnił się.

Jak wskazano natomiast na wstępie, przepis art. 399 § 1 k.p.c. dopuszcza możliwość wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. Nieprawomocność wyroku wyłącza zatem dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania. Zgodnie zaś z art. 410 § 1 k.p.c. sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Z omówionych przyczyn skarga o wznowienie postępowania w sprawie II C 944/11 Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Ubocznie trzeba zauważyć, że konsekwencją powyższego stanowiska jest także uznanie, iż po stronie pozwanego niemożność działania ustała przed uprawomocnieniem się wyroku zaocznego, z tym jednak zastrzeżeniem w stosunku do treści art. 401 pkt 2 k.p.c., że wyrok dotychczas nie uprawomocnił się, co czyniło skargę o wznowienie niedopuszczalną.

Zarazem wskazać należy, że stanowisko wyrażone przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia wydanego w niniejszej sprawie także uzasadniałoby odrzucenie skargi o wznowienie postępowania, a nie jej oddalenie.

Przepis art. 410 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 6 lutego 2005 roku przewiduje, że sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Jak przyjęto w orzecznictwie Sądu Najwyższego i który to pogląd Sąd Okręgowy podziela, skarga o wznowienie postępowania nie opiera się na ustawowej podstawie w rozumieniu tego przepisu zarówno wtedy, gdy przytoczona w niej podstawa nie odpowiada wzorcowi którejkolwiek z podstaw wznowienia (art. 401, art. 401, art. 403 k.p.c.) jak i wówczas, gdy podstawa ta odpowiada wprawdzie temu wzorcowi, lecz w rzeczywistości nie wystąpiła. Ten dominujący pogląd przyjmuje, że badanie oparcia skargi na ustawowej podstawie nie ogranicza się do kontroli, czy wskazane w skardze okoliczności odpowiadają ustawowym podstawom wznowienia, ale obejmuje również ustalenie, czy podstawa rzeczywiście istnieje (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 stycznia 2013 roku, IV CZ 151/12, LEX nr 1293826, z dnia 25 maja 2012 r., I CZ 35/12, LEX 1214537 oraz z dnia 18 września 2013 roku, II UZ 52/13, LEX nr 1375775).

Przyjęty przez Sąd pierwszej instancji za podstawę zaskarżonego orzeczenia przepis 401 pkt 2 k.p.c. uzależnia możliwość powołania się przez stronę na pozbawienie możliwości działania, jako na przesłankę wznowienia postępowania, od tego, czy niemożność działania trwała do uprawomocnienia się wyroku. W sytuacji zatem, gdy niemożność działania przez stronę ustała przed uprawomocnieniem się wyroku - nie zaistniała ustawowa podstawa wznowienia określona w art. 401 pkt 2 k.p.c., czego konsekwencją jest odrzucenie skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2001 r., V CZ 175/01, Prok.i Pr.-wkł. 2002/5/42, LEX nr 53223).

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych przepisów oraz art. 386 § 3 k.p.c. i art. 350 § 1 i 3 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w punktach I i II postanowienia. Przy tym z uwagi na charakter rozpoznawanej sprawy, której wniesienie było związane ze wskazaniem przez powódkę nieprawidłowego adresu zamieszkania pozwanego Sąd Okręgowy uznał, że względy słuszności przemawiają za zastosowaniem w sprawie przepisu art. 102 k.p.c. i nieobciążeniem skarżącego K. G. kosztami postępowania poniesionymi przez R. Z.. Z tych samych przyczyn i na podstawie art. 102 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł w punkcie III postanowienia o kosztach postępowania odwoławczego.